

**HAKAN
ÇELİK**hakan.celik@posta.com.tr
twitter.com/hakanchelik**“Türkiye aşı üretecek
kapasiteye sahip”**

Lisede okurken bize Türkiye'nin dünyada kendine yetebilen yedi ülkeden biri olduğu söylenmişti. Küreselleşme, üretim ve tüketim zincirlerini karmakansık hale getirdiği için bugün bu tanıma uyan kaç ülke kaldı bilmiyorum. Her ülke birbirine bağımlı duruma geldi. Öyle ki ABD gibi bir dev bile maske ve tıbbi araç gereçleri neredeyse savaş açmak üzere olduğu Çin'den getirmek zorunda kaldı.

Koronavirüsle mücadele sürecinden çok şey öğrendik:

- 1- İnsan hayatını ilgilendiren kritik ürünlerde minimum dışa bağımlılık.
- 2- Bilime dört elle sarılmak.
- 3- Doğayı, çevreyi korumak.

Ekosistemi tahrip edecek sanayileşme ve şehirleşme projelerine girişmemek.

- 4- Tanıma sahip çıkmak.

Tıp eğitiminin, hastane yatırımının ne kadar hayati olduğu ortaya çıktı. Cumhuriyetimizin köklü kurumları **Hacettepe** ve **Cerrahpaşa** bu dönemde yıldız gibi parlıyor. Farklı alanlarda faaliyet gösteren şirketlerimiz çok hızlı şekilde solunum cihazlarının üretimine başladı.

Bu başarlarda da mühendislik eğitiminde ileri gitmiş **ODTÜ**, **İTÜ** ve **Boğaziçi** gibi üniversitelerimizin farkını görüyoruz.

Umanın yaşadığımız tecrübe, çeşitli nedenlerle yurtdışına gitmiş olan bilim insanlarımızın ülkeye dönüşünü teşvik için önemli bir fırsat olarak değerlendirilir.

Bu kadar önemli bir başka konu da eczacılık eğitimi ve ülkemizdeki ilaç şirketlerinin seviyesi.

Bu konuyu, Türkiye'nin köklü geçmişe sahip ilaç şirketlerinden **Abdi İbrahim**'in Yönetim Kurulu Başkanı **Nezih Barut** ile konuştum. **Barut**, Türk iş dünyasının tanınmış isimlerinden, aynı zamanda **İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası Başkanı**.

Barut ile görüşmemden çok faydalandım, anlattıkları beni umutlandırdı fakat çok kritik uyarıları da vardı.

En fazla merak edilen soruyu sordum: Acaba aşı mı yoksa ilaç mı daha önce geliştirilecek?

Nezih Barut, aşının önce bulunacağı görüşünde.

Peki ne zaman?

Sektörün duayen ismi yıl sonuna kadar somut bir gelişme olacağı görüşünde.

Aşı yapımında hangi aşamalardan geçildiğini de özetledi:

Faz 1, 2 ve 3 olmak üzere üç aşama var. Bilim insanları molekül çalışmalarını tamamlayınca önce hayvanlar, sonra göntülü insanlar üzerinde denemeler yapılıyor. Klinik çalışma tamamlandıca dosya hazırlanıyor ve dünyadaki iki önemli otorite olan FDA ve EMA'nın onayına sunuluyor.

Peki biz bu aşın geliştirebilecek durumda mıyız? **Nezih Barut**, doğru molekül bulunması halinde Türkiye'nin hızla üretime başlayabileceğini anlattı.

“Türkiye'nin üretim kapasitesi ve insan gücü çok yüksek, ülke olarak eksiklerimiz ARGE, yani araştırma-geliştirme” ifadesini kullandı.

Bu alanda ileri gitmiş ülkelerde ilaç şirketleri cirolarının yüzde 15'ini ARGE için ayırırken bu oran bizde sadece yüzde 5'te kalıyor.

Kuru sabitleyip, Akdeniz'deki muadillerinden de en az yüzde 60 ucuz ilaç satmak durumunda kaldıklarını buna rağmen her yıl 400 milyon TL yatırım devam ettiklerini anlattı. Hükümetin yerleşme kararını çok doğru olarak nitelendiren **Nezih Barut** sanayi ve üniversite işbirliğini çok önemseydiğinin altını çizdi.

Enerjiden sonra en büyük cari açığın ilaçlar nedeniyle verildiğini vurgulayan **Nezih Barut** “biyolojik ilaç ruhsatlandırılması işlemlerini hızlandıralım ve hemen ihraç etmeye başlayalım” diyor.